

Edició de les *Obres completes* de Pompeu Fabra

JORDI MIR,
codirector de l'edició

Si al tombant d'aquest segle ens posàvem a observar l'evolució que havíem fet com a poble en el transcurs de l'anterior, vèiem que el progrés més concret era haver aconseguit i consolidat la normalització de la llengua fins a situar-la en un nivell òptim entre les llengües germanes romàniques. És cert que tal com avançava el segle XIX ja anàvem deixant enrere el llarg període de decadència i de sotmetiment que ens havia abaltit, sobretot pel que fa al procés d'evolució de la llengua, però calia fer el pas imprescindible que ens permetés recuperar el temps d'aquella inoportuna letargia, agreujada per la interferència invasora d'una parla aliena.

Aquest panorama, cru però engrescador, és el que tenia al davant l'Institut d'Estudis Catalans quan el 1911 va crear la Secció Filològica amb l'objectiu principal de posar a l'abast de la comunitat que tenia com a pròpia la llengua catalana unes normes i uns instruments per poder avançar gramaticalment i lexicològicament al costat de les llengües cultes europees.

Cal dir que aquesta comesa va desvetllar el neguit de totes les persones sensibles a aquest greu problema i la mostra més manifesta d'aquesta voluntat és l'àmplia acceptació que havia tingut la convocatòria del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, celebrat el 1906 sota la iniciativa del manacorí Antoni Maria Alcover, esdevingut, precisament, primer president d'aquella esperançadora Secció Filològica.

El procés havia de ser inevitablement complex i l'acceptació total de les normes i les orientacions que en sorgissin per a la seva aplicació no podien ser, d'anuvi, bufar i fer ampolles. Ben aviat, però, es va anar imposant el pes de la raó, i tothom va veure l'eficàcia i la garantia que havia de proporcionar l'ús d'un siste-

ma lingüístic estructurat i apte per a totes les manifestacions humanístiques, científiques i culturals exigibles a un idioma modern.

Les aportacions a aquest propòsit comú van ser múltiples i procedents de tots els àmbits, socials i geogràfics, de la llengua, però la percepció general va coincidir tot seguit a considerar i a creure progressivament que la concreció reeixida que anava prenent aquella obra, que havia d'esdevenir cabdal per a afrontar les convulsions adverses que malauradament la immediatesa històrica encara ens reservava, era deguda d'una manera preferent a la solvència científica i a la consciència patriòtica de Pompeu Fabra, l'home, que ara que ja podem valorar amb perspectiva la transcendència d'aquella acció vivificadora, hem de posar al capdavant de les personalitats que han prestat un servei més gloriós a la nostra Pàtria durant el segle xx.

Tot i aquesta evidència, al moment d'iniciar aquesta centúria es produïa la incongruència que no hi hagués la possibilitat de trobar al mercat pràcticament cap de les obres del nostre il·lustre lingüista. La coincidència en aquesta apreciació amb l'amic Joan Solà, ara malauradament absent, va fer que ens proposéssim d'apaivagar-ne la mancança. Conscients de l'interès que per al prestigi de la llengua catalana i també per a la romanística internacional tenen les obres de Pompeu Fabra, vam pensar que no solament seria bo de posar-ne a l'abast els textos bàsics, sinó com a objectiu principal fer-ho amb l'obra completa. A cop d'ull ja vam comprendre que el repte no era fàcil. En primer lloc perquè el volum de l'obra fabriana, sovint dispersa i una bona part en edicions úniques i introbables, era considerable i, en segon lloc, perquè tot seguit vam concloure que, si de cas, havia de ser objecte d'una edició rigorosa que garantís uns textos de la màxima fiabilitat i acompanyats d'uns estudis complementaris sòlids. Idealment, allò que en aquell moment ja ens vam atrevir a qualificar, amb el grau d'inconsciència que podia comportar però amb la voluntat ferma que ens hi impulsava, de *edició nacional*. Amb aquesta fe, tot seguit vam emprendre l'elaboració d'un avantprojecte, lliurat el 28 de febrer de 2002 i aprovat per la Secció Filològica de l'IEC el 17 de maig del mateix any.

La noblesa incontrovertible del propòsit va fer que fos ben acollit des del primer moment. Érem conscients que no seria fàcil de trobar el camí que ajudés a fer-lo possible, però la resposta positiva de bell antuvi de dues institucions com la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, en la persona del seu secretari senyor Lluís Jou, i l'Institut d'Estudis Catalans, en les dels presidents successius de la Secció Filològica senyors Joan Albert Argenter i Joan Martí, va ser cabdal per a empènyer la comesa. A més, aquest suport bàsic i importantíssim en aquell moment inicial va comptar ben aviat amb la significativa adhesió del Govern de les Illes Balears, fet que va donar fermesa al conveni que aquestes tres institucions van signar el dia 16 de desembre de 2002, en el qual

Jordi Mir durant la seva intervenció a l'acte inaugural (Teatre Principal).

consideraven «que és d'interès comú fer un estudi científic acurat i editar amb caràcter d'edició nacional les obres completes de Pompeu Fabra», i es comprometen a «impulsar l'elaboració del projecte d'estudi previ a l'edició» i a col·laborar «en el finançament de l'execució i elaboració del projecte d'estudis preparatius».

Això va permetre d'accelerar-ne immediatament la realització i, amb la voluntat ferma de tots els col·laboradors, l'abril de 2005 va aparèixer el primer volum. Durant aquests anys el ritme d'elaboració i d'edició s'ha mantingut, amb inevitables fluctuacions però amb constància. Els períodes d'aparició dels volums successius ho diuen ben clar. El segon i el tercer porten la data del 2006, el cinquè del 2007, el quart del 2008, el sisè del 2009 i el setè, i fins ara darrer, que recull per primera vegada i exhaustivament totes les memorables *Converses filològiques*, porta data del 2010 i, atesa la utilitat immediata que pot tenir, ja es pot consultar íntegrament al web de l'IEC. Tots set componen un total de 8.238 pàgines.

Ara, aquest procés ha arribat a un moment decisiu. Just, però, quan és encoratjador de mirar enrere i veure que la feina feta ja permet entreveure'n el final, una circumstància dolorosa ho ha enterbolit tot. La recent i dolorosa pèrdua del company de direcció Joan Solà fa que res ja no pugui ser tan reconfortant com fins ara, però convençuts de ser fidels a allò que ell voldria, ens hem proposat que el camí que hem compartit no s'estronqui i que el compromís amb la terra i la

rigorositat lúcida i inflexible amb la llengua de l'amic Solà, continuïn sent el millor estímul per a comprometre'ns a treballar més obstinadament que mai en aquesta obra somiada. Joan, comptem amb tu. Ets i seràs sempre entre nosaltres.

El fet és que ara queden pendents dos volums i els índexs, i els col·laboradors especialistes que encara hi treballen —dels trenta que hi hauran intervingut— en tenen les tasques ben avançades. Un epistolari molt ampli per no dir exhaustiu, un curs per correspondència —inèdit i afortunadament recuperat—, un conjunt de textos solts d'un gran interès lingüístic i professional, una extensa bibliografia sobre Fabra, una cronologia general i un plec il·lustratiu d'imatges i de documents, compondran aquests tres darrers volums fins més enllà de les deu mil pàgines.

Al cap de deu anys d'haver-ne concebut la idea estem doncs a punt de tancar el cercle i pensem que els esdeveniments que tenim al davant en són un bon moment. Per una banda, l'avinentsa del centenari de la creació de la Secció Filològica, que ara ens compleiem a commemorar, és el millor esquer a l'hora d'emprendre amb afany aquesta etapa final, i, per una altra banda, ens abelleix de pensar que seria un objectiu plausible, i ens en fem el propòsit, de poder culminar aquesta obra magna l'any 2013 com a complement digne del també centenari de les *Normes ortogràfiques*, monument bàsic sobre el qual s'havia de consagrar la unitat de la llengua.

Amb aquest deler, volem renovar tot l'agraïment a l'Institut d'Estudis Catalans en la Secció Filològica i el president actual, senyor Isidor Marí, per la participació i l'estímul constant al projecte; a les editorials Edicions 62, Editorial Moll, Edicions 3i4 i Enciclopèdia Catalana, que materialitzen l'obra sota la garantia emblemàtica de Proa; a La Caixa, que en facilita l'edició; al Govern de les Illes Balears per la seva vinculació a la iniciativa, i a la Generalitat de Catalunya, que ha capitanejat el suport efectiu a tota aquesta operació. Uns ajuts, tots, que eren indispensables per a fer possible aquesta obra d'enaltiment de la llengua que podia semblar inabastable i que, a major glòria de Pompeu Fabra, ha de quedar com a llegat permanent d'aquest patrimoni sagrat que ens uneix i ens distingeix com a poble.